

Nr 2.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1947 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 16 januari 1948.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD AKERBERG.

Närvarande: se anteckning å memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1948 års riksdag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1947 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret för varje budgetperiod utger en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnas för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, som av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den under september 1947 utkomna årsboken för budgetåret 1946/47 innehåller text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet. Fullmäktige anse sig därför kunna vad beträffar nämnda period hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1947.

Riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1947.

1947 års premieobligationslån. Under våren och sommaren 1947 fattade fullmäktige beslut om emission av ett nytt premieobligationslån — svenska statens premieobligationslån av år 1947 — å 150 milj. kronor, fördelat å 1 500 serier med 2 000 obligationer å 50 kronor i varje serie. För lånet har fastställts en vinstplan, omfattande 10 500 vinster till ett sammanlagt belopp av 1 850 000 kronor, därav en högsta vinst å 200 000 kronor, en vinst å 100 000 kronor och en vinst å 50 000 kronor. Årligen utlottas sålunda 21 000 vinster till ett sammanlagt belopp av 3 700 000 kronor, motsvarande 2,467 % av lånets belopp. Vid varje utlottning utlottas å varje serie minst sex vinster å sammanlagt 400 kronor.

Försäljningen av 1947 års premieobligationer tog sin början den 4 september 1947, varvid försäljningspriset utgjorde 51 kronor för obligation. För att uppmuntra till sparande i samband med obligationsköp har tillstånd lämnats till försäljning av hela serier till för ändamålet bildade sammanlutningar (obligationskonsortier), omfattande minst 20 personer. Då belåning av premieobligationer i samband med inköp komme i fråga, ha föreskrifter av riksgäldskontoret lämnats om en planmässig amortering av lånebeloppet inom icke alltför lång tid.

Den 11 september beslöto fullmäktige utgiva en *andra emission* av 1947 års premieobligationslån å 150 milj. kronor och på samma villkor som för den första emissionen. Av denna återstod då osålt ett belopp av omkring 20 milj. kronor. Avsikten med den andra emissionens utgivande var bl. a. att lämna ytterligare material för Folkrörelsernas sparkampanj, varvid kon-sortiebildning för inköp av premieobligationer skulle uppmuntras. Försäljningspriset fastställdes även för andra emissionens obligationer till 51 kronor för obligation.

Vid årsskiftet den 31 december 1947 hade av båda emissionerna placerats obligationer till ett sammanlagt belopp av 247 353 300 kronor, därav av första emissionen 148 964 100 kronor och av andra emissionen 98 389 200 kronor.

Konvertering av 1942 års 3 % statslån av den 15 augusti. Ifrågavarande lån, vilket utgjorde del av tredje försvarslånet, förföll till inlösen den 15 augusti 1947. Med anledning härav beslöto fullmäktige, den 31 juli 1947, erbjuda innehavare av obligationer eller certifikat av lånet att utbyta dessa mot

1. Obligationer eller certifikat av svenska statens 3 % obligationslån av den 15 december 1946. Vid bytet skulle utbetalas förskottsränta för tiden 15 augusti—15 december 1947; vid byte mot obligationer skulle betalas även räntekuponen per den 15 augusti 1947 av 1942 års lån.

2. Sparobligationer till ett belopp av högst 4 000 kronor; utbytt belopp skulle icke inräknas i det för köp av sparobligationer eljest gällande maximibeloppet.

3. Insättning å rikskonto till ett belopp av högst 4 000 kronor (inköpsvärde); det sålunda insatta beloppet skulle icke inräknas i det för rikskonto gällande maximibeloppet.

4. Skattkamarväxlar, varav skulle utfärdas två emissioner, den ena avseende växlar per den 15 november 1948, löpande med ett diskonto av 1½ % för år, och den andra växlar, förfallande till inlösen den 15 september 1949; diskontot för dessa senare växlar skulle utgöra 2 % för år. Växlarna skulle utfärdas i valörer om 5 000 000, 1 000 000, 500 000, 100 000 och 50 000 kronor.

Innehavarna av statsskuldförbindelser, ingående i tredje försvarslånet, erbjödos konvertering på samma villkor som för de till lånet hörande 3 % obligationerna.

Under medverkan av affärsbanker och sparbanker samt, såvitt avsåge konvertering i sparobligationer och rikskonto, även postverket ägde konverteringen rum under tiden 8—29 augusti 1947 och gav till resultat, att obligationer och statsskuldförbindelser utbyttes till ett sammanlagt belopp av 281 390 300 kronor, motsvarande omkring 41 % av hela lånebeloppet, 686 233 000 kronor, därav 664 783 000 kronor i obligationer och 21 450 000 kronor i statsskuldförbindelser. Härvid må emellertid beaktas, att av 1942 års lån icke mindre än 191 milj. kronor vid tiden för konverteringen inne-

hades av riksbanken, och att av detta belopp endast 5 milj. kronor konverterades, medan återstoden likviderades till största delen medelst kortfristiga skattkammарväxlar (se nedan). I betraktande härav och med hänsyn till det synnerligen ogynnsamma läget på obligationsmarknaden torde konverteringsresultatet få anses såsom relativt gynnsamt.

Av det konverterade beloppet hade 40 806 420 kronor utbyetts mot obligationer av 1946 års 3 % lån av den 15 december (genom s. k. fyllnadsköp hade för konverteringen tagits i anspråk 1946 års obligationer till ett belopp av ytterligare 380 580 kronor), 16 000 000 kronor mot skattkammарväxlar per den 15 november 1948, 223 200 000 kronor mot skattkammарväxlar per den 15 september 1949, 1 029 930 kronor mot sparobligationer samt 353 950 kronor mot insättning å rikskonto.

Vid årsskiftet 1947/48 kvarstod å 1942 års lån oinlöst ett belopp av 8 091 250 kronor.

Riksbankens förenämnda innehav av obligationer, tillhörande 1942 års 3 % försvarslån, å omkring 191 milj. kronor, reglerades på följande sätt.

Sedan riksbanken disponerat obligationer å 5 miljoner kronor för konvertering mot 2 % skattkammарväxlar per den 15 september 1949, vilka växlar försåldes till affärsbank, inlöstes återstoden av riksgäldskontoret, den 15 september med 25 000 000 kronor kontant, den 17 i samma månad med 10 819 950 kronor kontant samt den 20 september med 150 000 000 kronor i skattkammарväxlar, dagtecknade den 15 september 1947 och förfallande till inlösen den 15 mars 1948 samt löpande med 1 % diskonto.

Sparobligationer och rikskonton. Vid utgången av budgetåret 1946/47 hade såsom statsskuld för utelöpande *sparobligationer* bokförts ett belopp av kr. 135 930 109 : 70, motsvarande skillnaden mellan till riksgäldskontoret dittills redovisade försålda och sedermera inlösta obligationer. Den 31 december 1947 utgjorde statsskulden för utelöpande *sparobligationer* kr. 138 000 889 : 05.

Inlåningen å *rikskonto* ökade under senare halvåret 1947 från kr. 22 490 737 : 52 till kr. 23 605 010 : 23.

Beträffande utbyte av obligationer och certifikat å 1942 års 3 % statslån av den 15 augusti mot *sparobligationer* och inlåning å *rikskonto* har redogörelse lämnats i det föregående.

Enligt beslut av fullmäktige har *maximibeloppet* för inköp av *sparobligationer* samt för insättning å *rikskonto* fr. o. m. den 1 januari 1948 höjts från 4 000 kronor till 10 000 kronor.

Ang. överflyttning av vissa sparbankers m. fl. konton från riksbanken till riksgäldskontoret.

Under år 1943 träffades mellan fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret överenskommelse om viss inlåning från sparbanker och central-kassor för jordbrukskredit till ett belopp av högst 50 milj. kronor, bundna på tio år mot 3 1/4 % ränta för år. Riksbanken skulle på konto från spar-

banker och centralkassor mottaga medlen och överlämna dem till riksgäldskontoret på samma villkor som gällde för dessa insättningar i riksbanken. De med anledning härav inlånade medlen kommo att uppgå till nämnda belopp, 50 milj. kronor, med förfallodag fastställd till den 31 januari 1954.

Under januari 1944 skedde på samma sätt inlåning från sparbanker till ett belopp av 43 540 000 kronor. Detta belopp skulle vara bundet på 12 år mot $3\frac{1}{4}$ % ränta för år och förfalla till betalning den 31 januari 1956.

Efter överenskommelse med riksbanken har bankens skuld till resp. sparbanker m. fl. den 16 december 1947 överflyttats på riksgäldskontoret, som sålunda i fortsättningen själv skall sköta räntetjänsten å ifrågavarande upplåning.

Statsskuldförbindelser. I 1942 års 3 % försvarslån ingingo, såsom redan i annat sammanhang omnämnts, statsskuldförbindelser till ett belopp av 21 450 000 kronor. Av dessa konverterades 3 000 000 kronor mot skattkammarväxlar per den 15 september 1949 (2 % årligt diskonto), medan 5 000 000 kronor utbyttes mot nya förbindelser, löpande med 2,8 % ränta och förfallande till inlösen den 1 oktober 1957; återstående förbindelser inlöstes på förfallodagen den 15 augusti. Härutöver har kontot Statsskuldförbindelser under senare halvåret 1947 icke undergått andra förändringar än att dels i stället för en deposition å 2 000 000 kronor med 45 dagars uppsägning och löpande med $\frac{1}{2}$ % ränta utfärdats 2,8 % statsskuldförbindelser å samma belopp förfallande den 1 oktober 1957, dels ock per den 31 december avskrivning å statsskulden skett med av riksgäldskontoret uppköpta statsskuldförbindelser å sammanlagt 700 000 kronor (se nedan).

Ang. nedskrivning av vissa statslån.

Sedan flera år tillbaka har amortering å 1937 års båda amorteringslån av den 1 februari och 1 mars skett genom annullering av återköpta obligationer. Riksgäldskontorets uppköp av obligationer av nämnda lån ha under de senaste åren ökat i omfattning, varjämte i vissa fall överenskommelser träffats med olika statsinstitutioner och riksbanken om utbyte av obligationer tillhörande nämnda lån mot statsränteobligationer. Nominella beloppet av ifrågavarande återköpta obligationer, vilka redovisas å tillgångskontot »Uppköpta svenska statsobligationer», uppgick vid mitten av december 1947 till ett belopp av 55 123 100 kronor. Å nämnda konto redovisades vid angivna tidpunkt jämväl, förutom vissa smärre poster obligationer, däribland mom. 34 300 kronor i premieobligationer, dels vissa statsobligationer, som riksgäldskontoret på sätt omnämnes i det följande övertagit från statens järnvägar, nom. 64 419 080 kronor, varav nom. 1 945 000 kronor obligationer av 1940 års $4\frac{1}{2}$ % amorteringslån, dels ock från riksbanken mot likvid huvudsakligen i skattkammarväxlar återköpta obligationer av 1946 års 3 % statslån av den 15 december, nom. 41 187 000 kronor.

Då förvaltningen av dessa jämförelsevis stora belopp uppköpta obligationer skulle vålla riksgäldskontoret mycket onödigt arbete och med hän-

syn även till önskvärdheten av en överskådlig redovisning av statsskuldens verkliga storlek, fattade fullmäktige den 18 december beslut om viss nedskrivning av statsskulden genom »kvittning» mot uppköpta obligationer. Enligt nämnda beslut har sålunda per den 31 december nedskrivning å statsskulden skett med ett belopp av 103 401 680 kronor, motsvarande återköpta obligationer av de räntebärande vanliga obligationslån, å vilka amortering icke förekommer. Avskrivning har dessutom skett med uppköpta statsskuldförbindelser å sammanlagt 700 000 kronor.

Beträffande amorteringslånen har det ansetts lämpligt att göra nedskrivningen under den månad utlottning enligt för resp. lån fastställda bestämmelser nästa gång skall ske, nämligen för 1937 års båda lån i april resp. maj 1948 och för 1940 års $4\frac{1}{2}$ % lån under februari samma år. Något formellt beslut härom har dock ännu ej fattats.

Skattkamarväxlar. Den 1 juli 1947 uppgingo riksgäldskontorets utelöpande skattkamarväxlar till sammanlagt 1 350 milj. kronor. Härav innehade riksbanken växlar på omkring 1 270 milj. kronor, däri inräknat sådana växlar, som riksbanken övertagit från affärsbanker och sparbanker m. fl. Växlarna förföll till inlösen, 450 milj. kronor den 15 juli, 100 milj. kronor den 14 oktober samt 800 milj. kronor den 16 december. Sistnämnda växlar samt 200 milj. kronor av växlarna per den 15 juli omsattes på resp. förfallodagar mot nya växlar, medan återstående växlar inlöstes.

Såsom ovan omnämnts emitterades i samband med konverteringen av 1942 års 3 % försvarslån skattkamarväxlar å sammanlagt 239,2 milj. kronor, varav 16 milj. kronor förfalla till betalning den 15 november 1948 och återstående 223,2 milj. kronor den 15 september 1949. Såsom likvid för vissa från riksbanken övertagna obligationer av 1946 års 3 % statslån överlämnades vidare till riksbanken den 20 december skattkamarväxlar till ett belopp av 40 milj. kronor, förfallande till betalning den 15 mars 1948. Diskontot för dessa växlar utgjorde $\frac{3}{4}$ %. Härutöver har under senare halvåret 1947 vid åtskilliga tillfällen, huvudsakligen för tillfällig förstärkning av riksgäldskontorets kassaställning, särskilt i samband med konverteringen och inlösen av 1942 års 3 % försvarslån, till riksbanken försålts skattkamarväxlar med löptid, varierande mellan några få dagar och sex månader. Beroende på löptidens längd har diskontot för växlarna varierat från $\frac{1}{2}$ % till 1 %.

Den 31 december 1947 hade genom ovannämnda transaktioner beloppet av riksgäldskontorets utelöpande skattkamarväxlar stigit till 1 579 200 000 kronor. Av dessa växlar förfalla 350 milj. kronor den 15 januari 1948, 190 milj. kronor den 15 mars 1948, 800 milj. kronor den 16 juni 1948, 16 milj. kronor den 15 november 1948 samt 223,2 milj. kronor den 15 september 1949.

Inlåning från postsparbanken. Den 10 juli emottog riksgäldskontoret från postsparbanken en deposition på 15 milj. kronor till förvaltning under en

tid av 9 år 10 månader mot en ränta av 2,8 % för år. Med hänsyn till depositionstidens längd hänföres depositionen till den fonderade statskulden.

Inlåning från postgirokontoret. Från postgirokontoret har riksgäldskontoret under tiden juli—november i samband med skatteuppbörden mottagit insättningar till ett sammanlagt belopp av 1 285 milj. kronor. Under samma tid återbetalades emellertid härav samt av tidigare verkställda insättningar sammanlagt 1 275 milj. kronor, varför riksgäldskontorets skuld till postgirokontoret för såsom tillfällig statsskuld redovisad inlåning under senare halvåret 1947 ökade med endast 10 milj. kronor, nämligen från 184 milj. kronor till 194 milj. kronor. I huvudsak har riksgäldskontoret kunnat disponera de överlämnade skattemedlen räntefritt. Efter överenskommelse med postgirokontoret har riksgäldskontoret dock medgivit förräntning efter $\frac{1}{2}$ % å vissa belopp. Av förenämnda 194 milj. kronor förräntas 95 milj. kronor.

Exportkreditfonden insatte under november månad i två poster sammanlagt 300 000 kronor med ett års uppsägning. Ränta härå utgår efter en räntefot av 1 %. Exportkreditfondens tillgodohavande i riksgäldskontoret utgjorde vid årsskiftet kr. 4 703 893:10, varav kr. 3 566 163:73 med ett års uppsägning och löpande med 1 % ränta samt kr. 1 137 729:37 med 45 dagars uppsägning och $\frac{1}{2}$ % ränta.

Den 30 september återbetalade *Norrbottnens läns landsting* en då förfallande deposition å 1 milj. kronor, löpande med 1 % ränta. I riksgäldskontoret inestår därefter en deposition för landstinget å 5 milj. kronor, förfallande den 30 juni 1950 och löpande med 2 % ränta.

Efter framställning från *utrikesdepartementet* ha fullmäktige medgivit, att de för departementets räkning hos riksgäldskontoret inestående *arvsmedlen* — 200 000 kronor — finge bindas med en uppsägningstid av 15 månader och förräntas efter en räntesats av $1\frac{1}{2}$ % fr. o. m. den 1 september 1947. Tidigare hade gällt en uppsägningstid av 1 år och en räntefot av 1 %.

Inlåning av medel tillhöriga vissa stiftelser.

Jämlikt beslut vid 1947 års riksdag ha mellan statens bränslekommission för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Svenska trävaruexportföreningen, Svenska cellulosaföreningen och Svenska trämasseföreningen, å andra sidan, träffats överenskommelser om att vid export av trävaror eller pappersmassa viss del av försäljningspriset skall, för tiden till den 1 februari 1948 för export levererade varor, betalas till en för varje förening inrättad stiftelse, varefter medlen få disponeras i viss angiven ordning.

I anslutning till nämnda överenskommelser ha, efter medgivande av fullmäktige, Cellulosaindustriens, Trävaruindustriens och Trämasseindustriens konjunkturutjämningsfonder under senare halvåret 1947 i riksgäldskontoret för förräntning insatt resp. 46 900 000 kronor, 20 800 000 kronor och 3 500 000 kronor. Medlen förräntas efter en räntesats, som för en deposi-

tionstid av minst tre månader men understigande ett halvt år utgör $\frac{1}{2}$ % och sedan beroende på depositionstidens längd stiger till maximum, 2,35 %, vid en depositionstid av 5–6 år.

Jämlikt 1947 års riksdags beslut har riksgäldskontoret å svenska statens vägnar den 22 augusti 1947 ställt garanti för ett lån åt *Väst kustfisk*, förening u. p. a., i riksbanken å ett belopp av intill 2 500 000 kronor jämte ränta.

I enlighet med beslut vid 1947 års riksdag om ökning av *konungariket Sveriges stadshypotekskassas* grundfond med 50 milj. kronor och mot återställande av tidigare grundfundsförbindelser å 150 milj. kronor utfärdade riksgäldskontoret och tillställde kassan den 16 oktober 1947 en förbindelse att till kassan vid anfordran överlämna svenska statens $3\frac{1}{2}$ % obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, å nom. 200 milj. kronor, med rätt för kassan att taga sagda obligationer i anspråk enligt de i förordningen den 17 maj 1935 angående kassan givna bestämmelserna.

Ang. övertagande från statens järnvägar av vissa värdehandlingar. I brev den 23 maj 1947 hemställde Kungl. Maj:t till fullmäktige att från järnvägsstyrelsen övertaga förvaltningen av statens järnvägars värdeportföljer nr 1 och 2 (obligationer och utlånta medel) i och för avveckling av desamma. Enligt föreskrift i ett annat kungl. brev av den 25 juli 1947 skulle värdeportföljernas överlämnande räknas likvärdigt med en den 1 juli 1947 skedd överlåtelse på riksgäldskontoret av en kapitaltillgång, motsvarande summan av resp. värdehandlingars i statens järnvägars räkenskaper bokförda värden, vilken summa skulle redovisas såsom en av järnvägsstyrelsen under budgetåret 1947/48 verkställd kapitalåterbetalning å statens järnvägars fond.

Ifrågavarande värdeportföljer innefattade värdehandlingar till ett sammanlagt belopp av kr. 188 773 756: 78 (i huvudsak nominella värden), därav i statsobligationer nom. 65 626 080 kronor.

För avvecklingen av värdeportföljerna ha efter övertagandet intill 1947 års utgång utom i fråga om statsobligationerna, beträffande vilka redogörelse lämnats i det föregående, inga andra åtgärder vidtagits än att i vissa fall verkställts amorteringar och återbetalningar å lånen med tillhopa kr. 3 284 480: 27.

Riksgäldskontorets fordran hos *statskontoret* för lämnad kassaförstärkning utgjorde den 1 juli 1947 5 450 milj. kronor. Under tiden därefter t. o. m. den 31 december 1947 erhöll statskontoret ytterligare kassaförstärkning med sammanlagt 900 milj. kronor, medan ämbetsverket å andra sidan under angivna tid av erhållna kassaförstärkningsmedel återbetalade 1 150 milj. kronor. Netto minskade sålunda ifrågavarande tillgångskonto med 250 milj. kronor.

Den *statens reservförrådsnämnd* medgivna rörliga krediten i riksgäldskontoret till belopp av högst 100 milj. kronor har ej heller under senare halvåret 1947 utnyttjats. I stället har nämnden under angivna tid i riksgäldskontoret insatt ytterligare 10 milj. kronor av nämndens likvida medel utöver de 38 milj. kronor, som den 30 juni 1947 inestodo för nämndens räkning. Härå utgår icke någon ränta.

Å *telegrafverkets* rörliga kredit i riksgäldskontoret, varå den 1 juli 1947 återstod ett belopp av 13 milj. kronor, utbetalades under senare halvåret 1947 ytterligare sammanlagt 20 milj. kronor. Efter en återbetalning av 10 milj. kronor uppgick telegrafverkets skuld till riksgäldskontoret på grund av förevarande kredit den 31 december 1947 till 23 milj. kronor.

Domänverket återbetalade under augusti de 20 milj. kronor, som den 1 juli 1947 inestodo å verkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret.

Å *statens reproduktionsanstalts* rörliga kredit i riksgäldskontoret återstod vid budgetårets ingång ett belopp av 75 000 kronor, vilket återbetalades redan den 7 juli. Sedermera togs krediten åter i anspråk, nämligen i oktober och december med sammanlagt 100 000 kronor.

Folkrörelsernas sparkampanj, som bl. a. har till uppgift att väcka intresse för och förmedla förvärv av obligationer av 1947 års premieobligationslån, har under tiden t. o. m. den 31 december 1947 för bestridande av sina löpande utgifter från riksgäldskontoret erhållit förskott till ett sammanlagt belopp av 350 000 kronor, varjämte riksgäldskontoret betalat sparkampanjens annonskostnader t. o. m. november månad med omkring 142 000 kronor.

För första kvartalet 1948 har sparkampanjen beräknat sitt medelsbehov till omkring 600 000 kronor. Efter samråd med statsrådet och chefen för finansdepartementet ha fullmäktige funnit riksgäldskontoret böra även för angivna tid finansiera sparkampanjens verksamhet.

Stockholm den 10 januari 1948.

ANDERS ÖRNE

AXEL LINDQVIST

ARTUR RYBERG

KARL MAGNUSSON

ERNST ERIKSSON

AXEL STRAND

ELON ANDERSSON

/ Torsten Bjerlöv.